

РИНОК СОЦІАЛЬНО-ЕКОЛОГІЧНИХ ПОСЛУГ ЛІСУ

Суска А.А. д.е.н., член-кор. АЕН України, Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. Петра Василенка

Чернобай В.А., магістр, Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. Петра Василенка

Ліс, як унікальний природний ресурс, крім матеріальної складової генерує цілий комплекс нематеріальних благ загальноприродного і соціального характеру. Соціально-екологічні блага лісу визначаються як соціально-екологічні корисності та відіграють важливу роль в забезпечення комфортних умов життя і діяльності людини.

Задоволення потреб людини в соціально-екологічних корисностях лісу можливе через формування в загальній системі лісгосподарювання ринку соціально-екологічних послуг, що, в свою чергу, обумовлює необхідність розвитку регуляторів і регуляторних механізмів економіки лісової галузі в напрямку інституціоналізації такої економічної системи.

Головним завданням інституціоналізації соціально-економічних відносин в будь якій галузі економіки є встановлення певних правил поведінки і взаємодії суб'єктів економічних відносин.

Результатом процесу інституціоналізації в умовах становлення в Україні соціально-орієнтованої ринкової економіки може бути формування інститутів, які визначають правила і характер взаємодії економічних та соціальних агентів в процесі формування й функціонування економічної системи, зокрема ринку соціально-екологічних послуг, а також мотивують, координують і контролюють їх виконання. Інститути економічної системи, надаючи інституціональні послуги, дозволяють підвищити рівень визначеності зовнішнього середовища, зменшити витрати на пошук і опрацювання інформації, тобто, зменшити витрати на обслуговування процесу передачі прав власності на товар. Виступаючи певним гарантом усунення чи локалізації ризиків товарообігу, інституціональні послуги, в свою чергу, мають вартість, що збільшує загальну витратність господарських процесів. Суб'єкти економічних систем зацікавлені в максимізації прибутку, в тому числі, і через скорочення трансакційних витрат. Це мотивує попит саме на ті інститути, які дозволяють зменшити такі витрати, тобто, економічно ефективні інститути. Інституціональне середовище, в якому формується чи функціонує економічна система, коли за таке брати тільки сукупність формальних інститутів, в даний момент часу можливо вважати сприятливим, якщо попит на інститути задовольняється їх пропозицією. Такий стан ринку інститутів визначається як інституціональна рівновага. Враховуючи те, що інституційне середовище крім формальних інститутів включає неформальні інститути, інституціональну рівновагу більш ґрунтовно потрібно розуміти не тільки у певній відповідності попиту і пропозиції формальних інститутів, а і у ступені, взаємоузгодженості формальних і неформальних правил поведінки суб'єктів економічної системи, які декларуються формальними та неформальними інститутами. Саме ступінь відповідності формальних та неформальних інститутів визначає величину витрат на усунення можливих протиріч, тобто, можливу динаміку трансакційних витрат, і, відповідно, ефективність економічної системи.

Певним внеском в загальну теорію інституціональної рівноваги можуть бути дослідження інституціональної рівноваги еколого-економічних систем, зокрема ринку соціально-екологічних послуг лісу. Становлення ринку соціально-екологічних послуг лісу, як нової еколого-економічної системи лісового сектору економіки України, проходить в складному інституціональному середовищі, що несе в собі низку протиріч між економічними інтересами, які, в значній мірі, підтримуються існуючими формальними інститутами, і соціально-екологічними інтересами, на стороні яких виступає більшість неформальних інститутів. Глибина конфлікту між формальною і неформальною складовою інституцій визначає ступінь інституціональної нерівноваги, збільшує величину трансакційних витрат і зменшує ефективність функціонування економічної системи. Складності становлення ринку соціально-екологічних послуг лісу, в значній мірі, полягають у відсутності стабільних, зрозумілих, більш – менш прийнятних для всіх економічних і соціальних суб'єктів інституціональних рамок. Така ситуація ускладнює координацію їх дій і не дозволяє забезпечити ефективність функціонування економічної системи. Перспективи становлення ринку соціально-екологічних послуг лісу, в значній мірі, визначаються рішенням проблеми досягнення інституціональної рівноваги як важливої умови загальної економічної рівноваги.